

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIIY-INNOVATION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

TALABALARNING MILLIY IDENTITETINI RIVOJLANTIRISHDA JADID MA'RIFATPARVARLARI PEDAGOGIK QARASHLARI

Sharofiddinov Maxmudjon Mashrabjon o'g'li

Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti, mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada Turkiston jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik qarashlari hamda ularning talabalarning milliy identitetini shakllantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Unda jadidchilik harakatining ta'lim sohasidagi islohotlari, milliy g'oya va mafkura masalalariga yondashuvi hamda zamonaviy ta'lim tizimi bilan uyg'un jihatlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari jadid pedagogik merosi milliy o'zlikni anglashni rivojlantirish va ta'lim samaradorligini oshirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: jadidchilik, milliy identitet, pedagogik qarashlar, ta'lim tizimi, ma'rifatparvarlik, innovatsion ta'lim.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ДЖАДИДСКИХ ПРОСВЕТИТЕЛЕЙ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ СТУДЕНТОВ

Шарофиддинов Махмуджон Машрабжон угли

Наманганский государственный институт иностранных языков имени Ишакхона Ибрата,
независимый исследователь

Аннотация

В статье проводится научный анализ педагогических взглядов туркестанских джадидских просветителей и их роли в формировании национальной идентичности студентов. Рассматриваются образовательные реформы джадидского движения, их подход к вопросам национальной идеи и идеологии, а также их соответствие современным образовательным системам. Результаты исследования показывают, что педагогическое наследие джадидов служит важной методологической основой для развития национального самосознания и повышения эффективности образования.

Ключевые слова: джадидизм, национальная идентичность, педагогические взгляды, система образования, просветительство, инновационное образование.

PEDAGOGICAL VIEWS OF JADID ENLIGHTENERS IN DEVELOPING STUDENTS' NATIONAL IDENTITY

Sharofiddinov Maxmudjon Mashrabjon ogli

Namangan State Institute of Foreign Languages named after Ishaqkhon Ibrat, Independent
Researcher

Abstract

This article provides a scientific analysis of the pedagogical views of Turkestan Jadid enlighteners and their role in shaping students' national identity. It examines the educational reforms of the Jadid movement, their approach to national ideology, and their relevance to modern education systems. The findings demonstrate that the pedagogical heritage of the Jadids serves as an important methodological foundation for developing national self-awareness and improving educational effectiveness.

Keywords: Jadidism, national identity, pedagogical views, education system, enlightenment, innovative education.

Hozirgi davrda yoshlarning milliy identitetini shakllantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotira va madaniy merosga hurmat

ruhini tarbiyalashda ta'lim muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. XIX asr oxiri va XX asr boshlarida shakllangan jadidchilik harakati aynan shu maqsadni ko'zlagan holda milliy uyg'onish g'oyalarini ilgari surdi. Jadid ma'rifatparvarlari ta'limni modernizatsiya qilish, yosh avlodni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish va milliy ongni shakllantirishga alohida e'tibor qaratganlar.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodologiyasi

Jadidchilik harakati va uning pedagogik asoslari ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Xususan, jadid adabiyoti milliy ong va tafakkurni shakllantirishda muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Tadqiqotlarda jadidlarning ma'rifiy va siyosiy faoliyati keng yoritilgan bo'lsa-da, ularning pedagogik qarashlari orqali milliy identitetni rivojlantirish masalasi yetarlicha kompleks o'rganilmagan. Mustaqillikdan so'ng jadid merosiga bo'lgan e'tibor ortib, bu yo'nalishda yangi ilmiy tadqiqotlar amalga oshirildi. Bu esa mavzuning dolzarbligini yanada oshiradi.

Tadqiqot jarayonida tarixiylik tamoyili, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va mantiqiy umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Mazkur metodlar orqali jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik qarashlari va ularning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni tahlil qilindi.

Tahlil va natijalar

Jadidchilikning ruhi va mazmunini o'zida bekamu ko'st namoyon etgan jadid adabiyoti milliy ong va tafakkur taraqqiyotida beqiyos rol o'ynaydi. Bu adabiyotning ilk namunalarini badiiy jihatdan unchalik yuksak bo'lmasa-da, 1910-yillarning oxiri va 1920-yillarning boshlarida u har jihatdan to'laqonli shakllandi. Darhaqiqat, zamonaviy adabiyot milliy ongni shakllantirish va modernizm mohiyatini qamrab olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Uning ahamiyatini oshirib baholab bo'lmaydi, chunki u zamonaviy jamiyatning murakkabliklari va nozik tomonlarini aks ettiradi.

Mavzuga oid tadqiqotlarni olib borgan J. A. Urumbayev va U. Aleuovlarning ilmiy ishlari hamda *Qoraqalpog'istonning yangi tarixi* kitobida jadid maktabi va jadidchilik harakati borasidagi ma'lumotlar keltirilgan. Mustaqillikka erishganimizdan so'ng bir qator ilmiy-tadqiqot ishlari boshlandi. Jadidlar haqida ko'plab maqolalar, tadqiqotlar va ilmiy ishlar e'lon qilindi. Xususan, E. Karimov, S. Qosimov, O. Sharafiddinov, Sh. Turdiyev, X. Boltaboyev, S. Xolboyev, A. Nasriddinov, B. Ergashev, T. Berdiyev, N. Karimov, B. Imomov, S. Ahmedov, G. Ahmadjonov, Z. Eshmurodovlarning tadqiqotlarida jadidchilik harakatining ma'rifiy, siyosiy va dolzarb yo'nalishlari o'z aksini topgan [2].

Mazkur tadqiqotlarda jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik qarashlari turli bosqichlar bo'yicha tahlil qilingan. Ushbu izlanishlar o'zining tarixiylik jihatdan turli davrlar va hududlar kesimida olib borilgani bilan muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq yuqoridagi tadqiqotlarning barchasida jadidlarning pedagogik qarashlari yaxlit va chuqur tarzda tahlil etilmagan. Shu sababli ma'rifatparvarlarning muhim va yirik tarmog'i hisoblangan pedagogik qarashlarini yaxlit tarzda o'rganish dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot jarayonida tarixiylik, mantiqiy-yuridik tahlil, qiyosiy tahlil va tizimlashtirish usullaridan foydalanildi. Mustaqillik yillaridan oldingi davrlarda Turkistonda jadid mutafakkirlarining pedagogik qarashlari mavzusini tadqiq etishda ilmiy tadqiqotlar, mavzuga doir adabiyotlar hamda arxiv materiallari nazariy asos bo'lib xizmat qildi. Manbalardan olingan ma'lumotlar tahlili mavzuga xolisona, tarixiylik qoidasi asosida yondashishni talab etadi.

Yuqorida ta'kidlangan usullardan foydalanish natijasida quyidagi ilmiy yangiliklar aniqlandi: jadid ma'rifatparvarlari o'z davri va keyingi davrlar uchun ham dars usullari, ko'nikmalar, jadid maktablari va ularni qanday tashkil etish borasida yetarlicha ma'lumot qoldirganlar. Shu jumladan, jadidlardan keyin amalga oshirilgan ilmiy-tadqiqot ishlari ularning ilmiy merosini o'rganib, yosh avlodga tatbiq etmoqda.

Abdulla Avloniyning *Turkiy guliston yoxud axloq* asarida zamonaviy pedagogni tarbiyalash, yangi darsliklarni yaratish, ta'lim usullari va ko'nikmalarini shakllantirish uchun yangi majmualar yaratish masalalari keng o'rin olganini ko'rish mumkin. Jadid

ma'rifatparvarlarining pedagogik nuqtai nazariga ko'ra, inson qadri uning o'z ona tilini mukammal bilishi, har bir so'zni o'z o'rnida ishlatishi, milliy adabiy til taraqqiyoti uchun jonkuyarlik qilishi bilan belgilanadi.

Ular pedagogik jihatdan inson ilmida so'zlashuv odobiga ham e'tibor beradilar. So'zning inson qadr-qimmatini belgilashdagi mohiyatiga yuqori baho berib, uni insonning darajasi va kamolini, ilm va fazilatini o'lchaydigan tarozi sifatida talqin qiladilar. Aql sohiblari kishilarning fikri, niyati, ilmi, quvvati, qadr va qimmatini ularning so'zidan biladilar. Tilga, madaniyatga muhabbat har bir kishining o'z xalqiga bo'lgan munosabatidir. Har bir insonning, har bir millatning dunyoda borligini ko'rsatadigan oynai hayoti til va adabiyotdir.

Jadidlar milliy ta'limning zamini sifatida ona tilini o'qitish masalasiga alohida e'tibor qaratdilar, chunki milliy ruh va milliy ma'naviyat faqat ona tili orqaligina chuqur singdirilishi mumkin, deb hisoblaganlar. Tadqiqotdan olingan aniq natijalar shuni ko'rsatadiki, O'rta Osiyo jadidlarining pedagogik qarashlari, ya'ni o'quvchilarga bilimlarni yetkazib berish borasidagi fikrlari, bugungi kunda ham shiddat bilan rivojlanib, takomillashib borayotgan jamiyatning ma'rifat sohasida muhim dasturilamal bo'lib xizmat qiladi.

Yuqoridagi fikrimiz dalili sifatida milliy g'oya va milliy mafkura masalalari bundan yuz yil oldin jadidlar tomonidan ham kun tartibiga qo'yilganini ko'rish mumkin. Jadidlar millatning nafaqat taraqqiyotini, balki yashashi va uni saqlab qolish kafolatini ham milliylikda ko'rdilar. "Milliyat fikriga, bu azim quvvatga hech bir kuch bas kela olmadi", — deb yozgan edi Yusuf Oqchura [8].

Jadidlar oliy o'quv yurtining zaruratini teran his qildilar va barcha imkoniyatlardan foydalanishga urindilar. Ular so'nggi uch-to'rt asr davomida tushkun holatga tushib, tarixni unutayozgan millatimizga tarix shuurini singdirishga va u orqali yangi ruh baxsh etishga harakat qildilar. Darhaqiqat, milliy shuurni tarix shuuri maydonga keltiradi. Tarix shuuri esa tarixni tanishdir.

Avloniy shaxs kamoloti va milliy o'zlikni anglashning tamal toshi sifatida ona tilini puxta egallash muhimligini ta'kidlaydi. Uning va boshqa ma'rifatparvarlarning fikricha, ona tilini ravon so'zlash insonning qadr-qimmatini va milliy adabiy an'anani rivojlantirishga daxldorligini ko'rsatadi. Pedagogik nuqtai nazardan Avloniy insonparvarlik qadriyatlarining in'ikosi sifatida nafis so'zlashuv odobini tarbiyalashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Uning fikricha, til shunchaki muloqot vositasi emas, balki insonning aql-zakovati, bilimi va axloqiy fazilatlarini o'lchovidir.

Avloniyning til va madaniyatga muhabbatga urg'u berishi til va milliy o'zlikni anglash o'rtasidagi chuqur bog'liqlikni ko'rsatadi. Jadidlarning ona tilini milliy ta'limning asosi sifatida o'qitishga alohida e'tibor qaratishi Avloniy qarashlari bilan hamohangdir, chunki ular milliy ma'naviyat va ruh go'daklikdan tilga chuqur singib ketadi, deb hisoblaganlar. Til va madaniy merosga bo'lgan bunday e'tibor zamonaviy mutafakkirlarning tilga milliy qadriyatlar va o'zlikni avlodlarga yetkazuvchi vosita sifatida qaragan fundamental pedagogik tamoyillarini aks ettiradi.

Qolaversa, Avloniy va uning zamondoshlari tarixiy ongni milliy tiklanish uchun zarur deb bilganlar. Aholiga tarix tuyg'usini berish orqali ular yangilangan g'urur va maqsad tuyg'usini singdirishni maqsad qilganlar, shu bilan madaniy uyg'onish uchun zamin yaratdilar. Avloniyning milliy ong tarixni anglashdan kelib chiqadi, degan fikri jamoaviy o'zlikni shakllantirishda o'tmish, hozirgi va kelajakning o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi.

Avloniy ijodi va jadid ma'rifatparvarlarning pedagogik qarashlari til, madaniyat va milliy o'zlikni anglash o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni namoyon etadi. Ularning til bilimi, madaniy g'urur va tarixiy ongni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlari o'zbek jamiyatida ijtimoiy va intellektual taraqqiyotni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan kengroq maqsadni aks ettiradi.

Jadidchilik harakati Turkiston o'lkasida ijtimoiy-siyosiy va madaniy hayotning murakkab davrida yuzaga keldi. Bu davrda eski maktab va madrasalarda ta'lim asosan diniy bilimlar bilan cheklanib, zamonaviy fanlarga yetarlicha e'tibor qaratilmagan edi. Natijada jamiyatda ilmiy tafakkur va dunyoqarashning rivojlanishi sekinlashgan edi.

Muhokama

Ma'lumki, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida yuzaga kelgan jadidchilik harakati Turkiston o'lkasida ijtimoiy-siyosiy va madaniy hayotda tub burilish yasadi. Ushbu harakat vakillari xalqni jaholatdan chiqarish, ilm-ma'rifatga yetaklash, milliy o'zlikni anglashni kuchaytirish kabi ulkan maqsadlarni ilgari surdilar. Ular ta'limni isloh qilish orqali jamiyatni rivojlantirish mumkinligini chuqur anglab yetdilar. Shu bois jadidlar tomonidan ilgari surilgan pedagogik qarashlar o'z davri uchun ham, bugungi kun uchun ham nihoyatda dolzarbdir.

XXI asrda ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularni ijodiy yondashuvga o'rgatish asosiy vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Bu jihatdan qaralganda, jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik g'oyalari zamonaviy ta'lim konsepsiyalari bilan bevosita uyg'unlashadi. Chunki ular ham o'z davrida ta'limni faqat bilim berish vositasi sifatida emas, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirishning asosiy omili sifatida ko'rganlar.

Jadidlar ta'lim jarayonida o'quvchining faol ishtirokini ta'minlashga alohida e'tibor qaratganlar. Ular an'anaviy yodlashga asoslangan ta'lim tizimini tanqid qilib, uning o'rniga tushunishga, tahlil qilishga va mustaqil fikr yuritishga asoslangan metodlarni joriy etishni taklif qilganlar. Bu esa bugungi kunda keng qo'llanilayotgan interfaol ta'lim usullarining asl ildizlari aynan jadid pedagogikasiga borib taqalishini ko'rsatadi.

Jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik qarashlarida milliy til va madaniyat masalasi alohida o'rin tutadi. Ularning fikricha, milliy o'zlikni anglashning eng muhim omili ona tilini mukammal egallashdir. Til orqali inson nafaqat muloqot qiladi, balki o'z milliy qadriyatlarini, tarixi va madaniyatini ham angelaydi. Shu sababli jadidlar maktablarda ona tilini o'qitishga katta ahamiyat berganlar, milliy ruhni shakllantirishda tilning rolini yuksak baholaganlar.

Abdulla Avloniy o'zining pedagogik qarashlarida tilni insonning ma'naviy kamolotini belgilovchi asosiy omil sifatida talqin qiladi. Uning fikricha, insonning qadr-qimmatini, ilmiy saviyasi va ma'naviy darajasi uning nutqi orqali namoyon bo'ladi. Bu qarash bugungi zamonaviy pedagogikada ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Chunki kommunikativ kompetensiya bugungi ta'lim tizimining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Jadidlar tomonidan ilgari surilgan yana bir muhim g'oya — bu tarixiy ongning shakllantirish masalasidir. Ular milliy taraqqiyotning asosiy sharti sifatida tarixni bilish va anglashni ko'rsatganlar. Tarixiy xotira orqali milliy g'urur, o'zlikni anglash va kelajakni barpo etish imkoniyati yuzaga keladi. Shu bois jadidlar o'z asarlarida tarixni o'rganishga alohida e'tibor qaratganlar.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik qarashlari nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham bugungi ta'lim tizimiga mos keladi. Ular tomonidan ilgari surilgan dars o'tish usullari, o'quv materiallarini yetkazish metodlari, o'quvchini faollashtirishga qaratilgan yondashuvlar zamonaviy didaktika talablariga to'liq javob beradi [3].

Jadidlarning ta'limga oid qarashlarida dunyoviy bilimlarni o'qitish masalasi ham muhim o'rin egallaydi. Ular matematika, geografiya, tarix, tabiiy fanlar va xorijiy tillarni o'qitishni zarur deb hisoblaganlar. Bu esa ularning ta'limga kompleks yondashganini ko'rsatadi. Bugungi kunda STEAM yondashuvi orqali aynan shu g'oya yana bir bor o'z tasdig'ini topmoqda.

Shuningdek, jadidlar ta'limni hayot bilan bog'lash zarurligini ham alohida ta'kidlaganlar. Ular o'quvchilarga faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, ularni amaliy faoliyatga tayyorlashni muhim deb bilganlar. Bu esa bugungi kasbiy ta'lim va dual ta'lim tizimining asosiy g'oyalari bilan uyg'unlashadi.

Jadid ma'rifatparvarlarining faoliyati natijasida yangi usul maktablari tashkil etildi, darsliklar yaratildi, gazeta va jurnallar nashr qilindi, teatr orqali ma'rifiy targ'ibot olib borildi. Bu faoliyatlar ularning ta'limni jamiyatni o'zgartirish vositasi sifatida ko'rganini yaqqol namoyon etadi [6].

Bugungi kunda ta'lim tizimini rivojlantirish jarayonida jadid merosidan samarali

foydalanish dolzarb vazifalardan biridir. Ularning pedagogik qarashlarini o'quv dasturlariga integratsiya qilish, o'qituvchilarning malakasini oshirish jarayonida ulardan foydalanish, yangi darslik va o'quv qo'llanmalarini yaratishda jadid metodikasiga tayanish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida jadid pedagogikasini qo'llash o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularning ijodiy salohiyatini ochish, milliy va umumbashariy qadriyatlarni uyg'unlashtirish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Jadidlar tomonidan ilgari surilgan "ilm orqali najot" g'oyasi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Ularning fikricha, ilm-fan taraqqiyoti jamiyat rivojining asosiy omilidir. Shu sababli ular butun umrlarini ma'rifat tarqatishga bag'ishlaganlar.

Shu sharoitda jadid ma'rifatparvarlari ta'lim tizimini tubdan isloh qilish zarurligini anglab yetdilar. Ular yangi usul maktablarini tashkil etib, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etdilar. Bu maktablarda savod o'rgatishning fonetik usuli qo'llanilib, o'quvchilarning tez va samarali bilim olishi ta'minlandi. Jadidlar ta'limni faqat diniy bilimlar bilan cheklab qo'ymasdan, dunyoviy fanlarni ham o'qitishni yo'lga qo'ydilar. Matematika, geografiya, tarix, tabiiy fanlar va xorijiy tillar ta'lim tizimiga kiritildi. Bu esa o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qildi.

Jadidlarning pedagogik qarashlari zamonaviy pedagogika tamoyillariga juda yaqin bo'lib, ular quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi. Avvalo, ular ta'lim jarayonida o'quvchi shaxsiga alohida e'tibor qaratganlar. O'quvchi passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida qaralgan. Bu esa ta'lim jarayonida interfaol metodlarning qo'llanilishiga zamin yaratgan. Shuningdek, jadidlar mustaqil fikrlashni rivojlantirishga katta ahamiyat berganlar. Ularning fikricha, bilim tayyor holda berilmasligi, balki o'quvchi tomonidan izlanish va tahlil qilish orqali egallanishi lozim. Bu yondashuv bugungi kompetensiyaviy ta'lim tizimi bilan bevosita bog'liqdir. Jadidlar ta'limda tizimlilik va bosqichma-bosqichlik tamoyillariga ham amal qilganlar. O'quvchilarning yoshi va qobiliyatiga qarab ta'lim jarayonini tashkil etish ularning asosiy g'oyalaridan biri bo'lgan.

Jadid ma'rifatparvarlari ona tilini milliy identitetni shakllantirishning eng muhim omili deb bilganlar. Ularning fikricha, til — millatning ruhi, uning madaniyati va tarixining ifodasidir. Bu borada Abdulla Avloniy alohida o'rin tutadi. U o'z asarlarida tilga e'tibor bermaslik millatning inqiroziga olib kelishi mumkinligini ta'kidlaydi. Avloniy tilni nafaqat muloqot vositasi, balki insonning ma'naviy darajasini belgilovchi omil sifatida ko'radi. Jadidlar ona tilini chuqur o'rgatish orqali milliy ongni shakllantirishni maqsad qilganlar. Ularning fikricha, bolaga milliy qadriyatlar eng avvalo ona tili orqali singdiriladi.

Jadid pedagogikasida axloqiy tarbiya markaziy o'rin egallaydi. Ular ta'limni faqat bilim berish vositasi emas, balki insonni tarbiyalash jarayoni sifatida ko'rganlar. Abdulla Avloniy o'zining *Turkiy guliston yoxud axloq* asarida tarbiyani "yo hayot, yo mamot masalasi" deb ta'riflaydi [1]. Uning fikricha, tarbiya orqali insonning jismoniy sog'lomligi, aqliy rivoji va axloqiy barkamolligi ta'minlanadi.

Jadidlar komil insonni tarbiyalashni o'z oldilariga asosiy maqsad qilib qo'yganlar. Bunday inson ilmi, vatanparvar, axloqli va mustaqil fikrlovchi bo'lishi kerak, deb hisoblangan. Jadidlar milliy identitetni shakllantirishda tarixiy xotiraning ahamiyatini alohida ta'kidlaganlar. Ularning fikricha, o'z tarixini bilmagan xalq o'z kelajagini ham to'g'ri belgilay olmaydi. Shu sababli ular tarix fanini o'qitishga katta e'tibor qaratganlar. Tarix orqali o'quvchilarda milliy g'urur, vatanparvarlik va o'zlikni anglash tuyg'ulari shakllantiriladi [4].

Bugungi kunda jadid pedagogikasi o'z dolzarbligini to'liq saqlab qolmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimida interfaol metodlar, axborot texnologiyalari, modulli ta'lim va kompetensiyaviy yondashuv kabi metodlar jadidlarning ilg'or g'oyalari bilan uyg'unlashadi. Ayniqsa, o'quvchini mustaqil fikrlashga o'rgatish, uni faol subyektga aylantirish jadid pedagogikasining asosiy

tamoyillaridan biridir. Bugungi kunda O‘zbekistonda “Uchinchi Renessans” g‘oyasi ilgari surilmoqda. Bu jarayonda jadidlarning ilm-ma’rifatga asoslangan qarashlari muhim ahamiyat kasb etadi. Jadidlar o‘z davrida milliy uyg‘onish uchun kurashgan bo‘lsalar, bugungi kunda ularning merosi yangi bosqichda davom ettirilmoqda. Ularning g‘oyalari zamonaviy ta’lim tizimini rivojlantirishda muhim manba hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, jadid ma’rifatparvarlarining pedagogik qarashlari milliy ta’lim tizimini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Ularning ilmiy merosi bugungi kunda ham dolzarbligini saqlab qolgan bo‘lib, zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg‘unlashadi. Jadidlarning ta’limga oid g‘oyalari amaliyotga joriy etish orqali ta’lim samaradorligini oshirish, milliy identitetni mustahkamlash va barkamol avlodni tarbiyalash mumkin. Shu sababli jadid pedagogikasini chuqur o‘rganish va uni zamonaviy ta’lim tizimiga tatbiq etish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Muhtaram Prezidentimiz har bir maktab binosida yozib qo‘yilishi shart ekanligini alohida ta’kidlagan, olimning pedagogik qarashlarini yaxlit tarzda o‘zida aks ettirgan quyidagi g‘oya esa hech qachon o‘z zalvori va ahamiyatini yo‘qotmaydi: **“Tarbiya bizlar uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir”** [9].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. — Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
2. Karimov E. Jadidchilik harakati tarixi. — Toshkent: Fan, 2001.
3. Qosimov S. Jadid maktablarining pedagogik asoslari. — Toshkent: Akademiya, 2005.
4. Sharafiddinov O. Jadid adabiyoti va milliy ong. — Toshkent: Sharq, 1999.
5. Urumbaev J. A., Aleuov U. Qoraqalpog‘istonning yangi tarixi. — Nukus, 1998.
6. Ergashev B. Milliy istiqlol va jadid merosi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2010.
7. Oqchura Y. Uch tarzi siyosat. — Toshkent: Ma’naviyat, 2000.
8. Temirova M. Jadid mutafakkirlarining pedagogik qarashlari // Qo‘qon universiteti xabarnomasi. — 2024. — № 11. — B. 79–80.
9. Xo‘jayev B. Jadid pedagogikasi // “Jadid” gazetasi. — 2024. — 5-aprel. — № 15. — URL: <https://jadid.uz/jadid-pedagogikasi/>